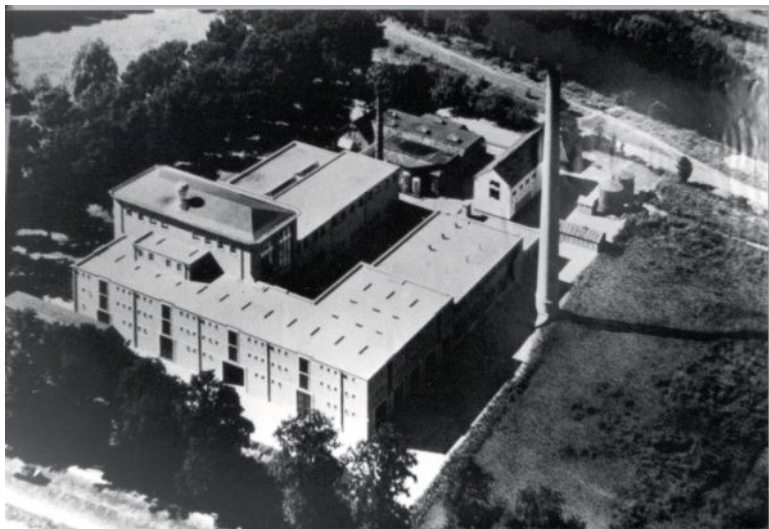

Landbouwcoöperaties

Al ten tijde van 10 de MARKEN was er samenwerking tussen boeren en werd het gezamenlijk beheer van gronden praktisch en eerlijk georganiseerd. Veel later gebeurde iets soortgelijks bij de afzet en productie. De lokaal begonnen coöperaties groeiden en fuseerden bijna allemaal tot landelijke of zelfs internationale ondernemingen.

In de schaduw van de nieuwe fabriek is nog de eerste Lochemse CZM zichtbaar.

Boeren en boerenbedrijven hebben in hoge mate de economie en het landschap van Lochem gedomineerd. Ontwikkelingen in de landbouw, zoals ruilverkaveling en schaalvergroting, hebben dan ook directe gevolgen gehad voor de gemeente. De landbouwcoöperaties lichten wij eruit, omdat Lochem een brandpunt blijkt te zijn van de in die wereld opgetreden fusies en concentraties.

Of het nu om geldzaken, zuivel of zaaigoed ging, de daartoe opgerichte coöperaties maakten allemaal een vergelijkbare ontwikkeling door. Ze begonnen als gezamenlijk initiatief van enkele boeren in een buurschap,

die beseften dat ze samenwerkend sterker stonden in hun belangen, voor het doen van investeringen of voor het spreiden van risico's. Na verloop van tijd bleken diezelfde argumenten te gelden voor een paar buurschappen bij elkaar. Die fuseerden of richtten een overkoepelende coöperatie op, die zich steeds meer als onderneming ging gedragen. En dat proces ging verder tot er, decennia later, nog maar één landelijke onderneming was, al of niet met regionale vestigingen. Die coöperatieve ondernemingen zijn niet op de beurs genoteerd en geen eigendom van aandeelhouders, maar eigendom van al die lokale boeren. Zij hebben ongeveer evenveel zeggenschap als aandeelhouders.

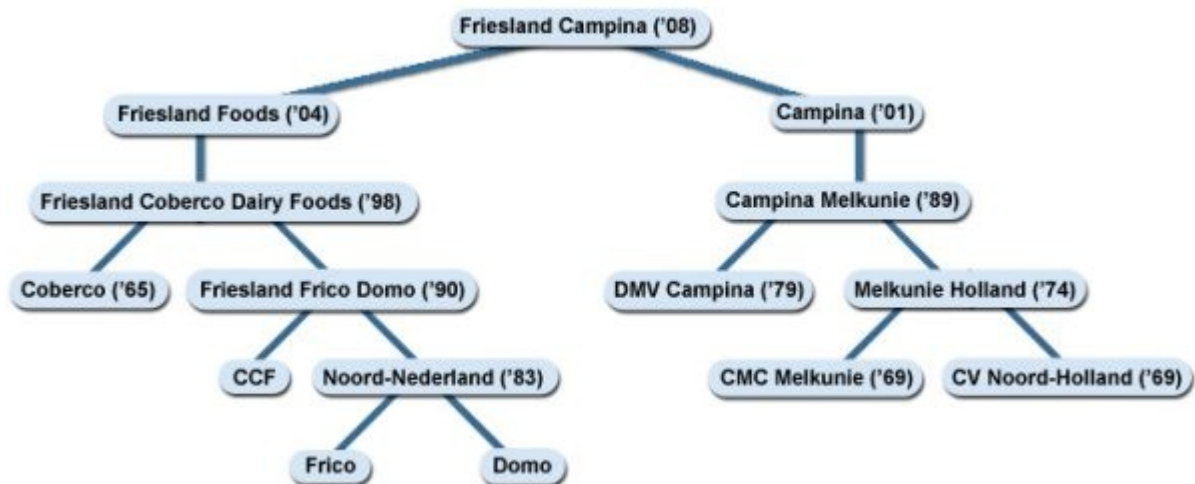
Zuivelfabrieken

In veel plaatsen zijn vanaf 1890 stoomboterfabrieken en coöperatieve zuivelfabrieken opgericht. De oudste in Lochem waren die in Almen en Barchem (de Lijster), beide uit 1894.

Plaats	Naam	Opgericht	Gesloten
Almen	CZ Almen	1894	1953
Barchem	Boschheurne	1902	1943
Barchem	De Lijster	1894	1909
Eefde	CZ Eefde	1896	1988
Laren	CZ Laren	1898	1975
Lochem	CZM/de Berkelstroom	1905/1952	--
Lochem	De Boekhorst	1897	1950
Lochem	De Cloese	1906	1971

De oprichting gebeurde altijd door samenwerkende boeren, maar vaak kwam daar wel het nodige initiatief van notabelen bij kijken. Dat kon ver gaan, zoals blijkt uit de oprichting van de fabriek van de Cloese. Toen de boeren niet tot een besluit konden komen, richtte de aldaar wonende mr. C.J. Sickesz zijn koetshuis als zodanig in en benoemde zijn koetsier als directeur.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond een fusiegolf, waardoor in 1990 in de gemeente Lochem vrijwel alle zuivelfabrieken waren verdwenen, met uitzondering van de coöperatieve melkpoederfabriek in Lochem, onderdeel van Friesland Campina.

En uiteindelijk was Nederland één grote melkcoöperatie.

Veevoer en aankoopverenigingen

Voor boeren die samen hun zuivel afzetten, was het een logische stap om ook samen grondstoffen en hulpmiddelen aan te kopen. Eerst nog via de zuivelcoöperatie, maar al snel via een aparte aankoopcoöperatie 'de Graafschap'. Ook daar vond fusie na fusie plaats. Al in 1899 was het coöperatieve 'Centraal Bureau' opgericht met als taak om lokale boerenaankoopverenigingen te ondersteunen bij hun aankoop van meststoffen. In de jaren twintig ging het zich tevens bezighouden met de handel en productie van veevoerders en eind jaren dertig met de levering van machines. Zeventig jaar later gingen steeds meer lokale coöperaties rechtstreeks opereren onder de vlag van inmiddels 'Cebeco-Handelsraad',

FromFarmers is de Lochemse coöperatie die grootaandeelhouder is van ForFarmers.

Wie Lochem nadert kan de gebouwen van ForFarmers bijna niet missen.

waarbij plaatselijke maalderijen en depots werden samengevoegd tot grotere eenheden. Zo ontstond ook in de noordelijke Achterhoek de behoefte een nieuwe gecentraliseerde moderne veevoederfabriek aan het water te bouwen. Aan het Twentekanaal in Lochem werd in 1979 de nieuwe ABC fabriek geopend, tegenwoordig ForFarmers geheten en onderdeel van de 'Coöperatie Koninklijke Cebeco Groep UA'.

Ki-verenigingen

In 1949 werd in Laren een vereniging voor kunstmatige inseminatie voor koeien opgericht, omdat bij veel stierhouderijen de bevruchtingsresultaten terugliepen door dekinfecties. Na enige tijd werd in 1952 aan de Broekstraat in Harfsen een nieuwe stierenstal voor de KI Laren gebouwd, waar het sperma werd verzameld in de dekstal. Nadat het rond 1965 mogelijk werd om sperma in diepvries te bewaren, ontstond de mogelijkheid om van topstieren veel meer koeien te insemineren. Verenigingen maakten gebruik van elkaars topstieren. Een grote stierenstal met een modern laboratorium ontstond in 1980. Hier werden de meest moderne bevruchtingstechnieken uitgevoerd, zoals de behandeling van embryo's. Ook een ki voor varkens kwam in Harfsen van de grond. Sinds de zestiger jaren stond een regionaal opererend ki-station voor varkens aan de Harfsensesteeg.

Vanaf 1970 voltrok zich ook in de ki een fusiegolf met landelijk opererende organisaties tot gevolg: binnen 'Varkens KI Nederland' neemt Harfsen geen bijzondere plaats meer in. De ki voor koeien is sinds 2008 onderdeel van het internationaal opererende CRV.

Bedrijfsverzorging

Een relatief jonge loot aan de coöperatieve stam is die van de bedrijfsverzorging. In 1958 ontstond in Almen een vereniging die een hulpkracht in dienst nam om boeren bij ziekte te kunnen vervangen, de Bedrijfsverzorgingsdienst. Behalve met deze daadwerkelijke hulpverlening houdt de Agrarische Bedrijfsverzorging zich ook bezig met onderlinge fondsvorming om bij te kunnen springen bij ouderdom, verzuim of arbeidsongeschiktheid. Ook bij de bedrijfsverzorging zijn inmiddels alle lokale en regionale verenigingen samengebracht onder één landelijke koepel. In Almen is aan de Scheggertdijk nog steeds de AB Oost gevestigd.